

МЕДИЧНА КАДЕМІЯ

№ 12 (461)

ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ
23 червня 2018 року

.....ДЕНЬ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

ВІДМІННИКИ НАВЧАННЯ

СВЯТО ЛЮДЕЙ ШЛЯХЕТНОЇ ПРОФЕСІЇ

З нагоди Дня медичного працівника 14 червня в Тернопільському державному медичному університеті імені І.Горбачевського відбувся урочистий концерт і відзначення найкращих працівників вишу.

З вітальним словом виступив ректор ТДМУ, професор Михайло Корда. «Свято медичного працівника є актуальним для кожного, адже немає людини, яка б не зверталася за допомогою до медпрацівників. Щодня ви спрямовуєте свою педагогічну майстерність на вкрай важливу

Михайло КОРДА – ректор ТДМУ, професор вручає грамоту Валентині БОНДАРЧУК – асистенту кафедри фізичної реабілітації, здоров'я людини та фізичного виховання

справу – виховання нового покоління медиків, які в подальшому будуть рятувати життя та лікуватимуть хворих. Упродовж 60 років діяльності університету було підготовлено кілька десятків тисяч лікарів, стоматологів, фармацевтів і медсестер. Серед них – видатні особистості, відомі вчені, організатори охорони здоров'я. Пишаємося тими тисячами наших випускників, які щодня працюють у первинній ланці охорони здоров'я у селах, невеличких містечках, районних лікарнях. Завдяки їхній наполегливій праці багато людей знову отримали щастя бути здоровими. Саме від них залежить майбутнє нашого народу та нашої нації. Гордимось працівниками нашого університету, а це понад 1300 фахівців, з яких – понад 600 представників професорсько-викладацького складу. Більшість з останніх є висококваліфікованими лікарями. Понад 60 відсотків серед тих, хто працює на клінічних кафедрах, мають вищу лікарсь-

ку категорію, а 11 відсотків – першу лікарську категорію. Щодня вони лікують і консультують хворих. Від їхньої діяльності, знань і вмінь залежить найдорожче в людини – життя та здоров'я. Щодня вони освоюють багато нової наукової інформації, аби якнайкраще навчити своїх студентів. Наші викладачі розуміють, що від них залежить майбутнє української медицини. Сьогодні я вкотре хочу згадати тих наших працівників, які проявили мужність на фронті. Всі вони здоровими повернулися додому. На передовій залишився служити наш асистент кафедри мікробіології Микола Винничук. Бажаємо йому здоров'я та якнайшвидшого повернення. Ще раз вас зі святом! Людської вам шани й добробуту, здоров'я та мирного неба!» – зазначив Михайло Михайлович.

Від імені голови Тернопільської обласної державної адміністрації Степана Барни присутніх привітав начальник управління охорони здоров'я ТОДА Володимир Богайчук.

Цього дня грамотами обласної державної адміністрації відзначили доцента кафедри хірургії ННІ післядипломної освіти Володимира Бенедикта, завідувача кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією Оксану Боярчук, завідувача кафедри гістології та ембріології Костянтина Волкова, завідувача кафедри оперативної хірургії з топографічною анатомією Михайла Гнатюка, заступника директора ННІ медсестринства Світлану Даньчак, завідувача кафедри педіатрії № 2 Галину Павлишин, доцента кафедри медичної біології Степана Подобівського, доцента кафедри стоматології ННІ післядипломної освіти Віталія Щербу.

Окрім того, Володимир Богайчук вручив грамоти обласного управління охорони здоров'я доценту кафедри патологічної анатомії з секційним курсом і судовою медициною Володимирові Волошину, доценту кафедри фармакології з клінічною фармакологією Аліні Вольській, доценту кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Олегу Пилипишину, професору кафедри функціональної та лабораторної діагностики Інні Криницькій, доценту кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Ярославу Несторовичу, професору кафедри загальної хірургії Петрові Герасимчуку, доценту кафедри хірургії № 1 з урологією та малоінвазивною хірургією імені професора Л.Ковальчука Володимирові Доброродньому, професору кафедри хірургії ННІ післядипломної освіти Володимирові Гошинському, старшому викладачу кафедри медицини катастроф та військової медицини Юрію Щирбі.

(Продовження на стор. 2)

Оксана РЕГА – студентка 2 курсу медичного факультету.

Стор. 3

АБИТУРІЄНТ

ТДМУ ПЕРШИМ В УКРАЇНІ РОЗПОЧИНАЄ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ З ПРЕСТИЖНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПАРАМЕДИК»

Тернопільський державний медичний університет імені І.Горбачевського цього року першим в Україні розпочинає підготовку парамедиків. Нині фахівці цієї кваліфікації вкрай необхідні в нашій країні, адже кілька років тому розпочали реформу екстреної медичної допомоги. Відповідно для всіх, хто матиме рівень підготовки парамедика, є перспектива успішного працевлаштування, розвитку та професійного вдосконалення в системі екстреної медичної допомоги. Крім того, ця професія є досить престижною в усьому світі, адже парамедики першими надають кваліфіковану допомогу й рятують життя багатьом людям.

Здобути якісну та кваліфіковану освіту бажано зможуть у ТДМУ впродовж трьох років, отримавши на завершення диплом освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Навчання здійснюється на державній та контрактній формах.

Зарахування абітурієнтів на цю спеціальність відбуватиметься винятково за

результатами ЗНО з таких предметів: для державної форми навчання – українська мова, біологія, хімія або математика; для контрактної форми навчання – українська мова, біологія, хімія або історія України.

Зазначимо, що для підготовки парамедиків у ТДМУ створено всі умови: діє центр симуляційного навчання, де можна відпрацювати навички щодо порятунку життя до автоматизму, працює кваліфікована команда викладачів, щорічно проводять олімпіади із симуляційної медицини, студенти беруть участь у міжнародних змаганнях парамедиків за кордоном. Скажімо, під час XIII Міжнародного зимового чемпіонату медичних рятувальників (бригад екстреної медичної допомоги), який відбувся 23-26 січня 2018 року в польському місті Бельсько-Бяла (Польща), команда студентів ТДМУ у складі Богдани Перевізник, Наргіз Джавадовой та Анастасії Гудими виборола друге місце серед закордонних команд. (Продовження на стор. 3)

СВЯТО ЛЮДЕЙ ШЛЯХЕТНОЇ ПРОФЕСІЇ

(Закінчення. Поч. на стор. 1)

Свої привітання присутнім адресував голова Тернопільської обласної ради Віктор Овчарук. «Мені надзвичайно приємно перебувати в стінах альма-матер. Дуже дякую всім вам за самовіддану працю у підготовці майбутнього нашої медицини. Адже якість підготовки фахівця з вищою медичною освітою має важливе значення для збереження здоров'я нації. Особливо зросли вимоги та відповідальність щодо якісної медичної освіти нині, коли впроваджується медична реформа, — наголосив під час урочистостей Віктор Овчарук. — В умовах стрімкого розвитку інноваційних технологій та доказової медицини, впровадження в практику роботи закладів охорони здоров'я нових методів лікування й діагностики захворювань, новітніх інформаційних і сучасних телемедичних технологій, що дають змогу працюва-

льною гігієни та екології Олена Лотоцька, завідувач кафедри іноземних мов Надія Федчишин, доцент кафедри внутрішньої медицини №1 Людмила Радецька, доцент кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією Уляна Мудрик, завідувач кафедри анестезіології та інтенсивної терапії Володимир Гнатів, професор кафедри акушерства та гінекології №1 Стефан Хміль, завідувач кафедри дитячої стоматології Олександр Авдєєв, доцент кафедри акушерства та гінекології №2 Інна Корда.

«Прийміть сьогодні від імені всіх громадян нашого міста найщиріші вітання та слова подяки за вашу щоденну працю. День медичного працівника — це свято людей благородної професії, які завжди готові прийти на допомогу в найскрутніший час. Бути медиком — це виняткове покликання, адже гуманізм і милосердя, чуйність і готовність завжди бути корисними — основні заса-

Віктор ОВЧАРУК — голова Тернопільської обласної ради, доцент кафедри управління та економіки фармації з технологією ліків Наталія Белей.

Зі святом представників ТДМУ привітала заступник начальника відділу охорони здоров'я та медичного забезпечення міської ради Ольга Ярмоленко.

Грамотами відділу охорони здоров'я та медичного забезпечення Тернопільської міської ради були відзначені доцент кафедри патологічної анатомії з секційним курсом та судовою медициною Юрій Орел, асистент кафедри медичної реабілітації Юрій Завіднюк, доцент кафедри травматології та ортопедії з військово-польовою хірургією Наталія Марченкова, доцент кафедри оториноларингології, офтальмології та нейрохірургії Андрій Ковалик, доцент кафедри онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини Ігор Леськів, доцент кафедри ортопедичної стоматології Андрій Демкович, асистент кафедри терапії та сімейної медицини ННІ післядипломної освіти Лілія Зеленьська, доцент кафедри акушерства та гінекології ННІ післядипломної освіти Богдан Бегош, лаборант кафедри внутрішньої медицини №3 Марія Юрковська.

Від імені голови Тернопільської обласної ради профспілок Андрія Присяжного та голови Тернопільської обласної організації профспілки працівників ох-

рони здоров'я України Володимира Кузіва винуватців свята привітала заступник голови профспілки працівників медичної галузі Олена Теревська-Крет. Вона вручила грошові премії та грамоти з нагоди свята доценту кафедри пропедевтики внутрішньої медицини та фтизіатрії Наталії Кавецькій, лаборанту кафедри анатомії людини Олександрі Данилевич, доценту кафедри дитячих хвороб з дитячою хірургією Павлу Гоцинському, доценту кафедри гістології та ембріології Олександрі Андріїшин, доценту кафедри загальної хімії Анні Демид, доценту кафедри фармакогнозії з медичною ботанікою Ользі Демидяк, старшому лаборанту кафедри хірургії №2 Оксані Коваль, старшому лаборанту кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я з медичною статистикою Ірині Микуліч, доценту кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Ігорю Папінку, лаборанту кафедри оперативної хірургії з топографічною анатомією Наталії Свитак.

Ректор Тернопільського медичного університету, професор Михайло Корда від свого імені вручив грамоти з нагоди Дня медичного працівника. Їх отримали доцент кафедри медичної фізики, діагностичного та лікувального обладнання Оксана Багрій-Заяць, старший лаборант фармацевтичної хімії Оксана Бача, старший лаборант кафедри фізичної реабілітації, здоров'я людини та фізичного виховання Валентина Бондарчук, асистент кафедри клінічної імунології, алергології та загального догляду за хворими Ольга Буштинська, асистент кафедри анатомії людини Тетяна Генік, доцент кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Надія Гуменна, старший лаборант кафедри іноземних мов Ніна Данилюк, доцент кафедри української мови Валентина Зевако, доцент кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією, шкірними та венерични-

ми хворобами Наталія Завіднюк, асистент кафедри внутрішньої медицини №2 Оксана Квасніцька, старший викладач кафедри мікробіології, вірусології та імунології Ганна Малярчук, доцент кафедри клінічної фізіології Ігор Марків, доцент кафедри медичної біохімії Оксана Острівка, асистент кафедри терапевтичної

(Зліва направо): **Віталій ЩЕРБА** — доцент кафедри стоматології ННІ післядипломної освіти, **Володимир БОГАЙЧУК** — начальник управління охорони здоров'я ТОДА

стоматології Богдан Паласюк, лаборант кафедри хірургічної стоматології Галина Плюсквік, доцент кафедри загальної хімії Дмитро Польовий, доцент кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Оксана Ратинська, старший лаборант кафедри акушерства та гінекології №2 Наталія Ратушняк, старший лаборант кафедри фізичної реабілітації, здоров'я людини та фізичного виховання Анастасія Руцька, асистент кафедри управління та економіки фармації з технологією ліків Лілія Стойко, старший викладач кафедри патологічної фізіології Катерина Юрїїв, доцент кафедри фармації ННІ післядипломної освіти Лідія Яворська.

Творчою окрасою свята стали пісні у виконанні випускниці ТДМУ Людмили Папінко та музичного гурту Gunz Live Band.

Приємно також повідомити, що згідно з Указом Президента України від 13 червня за значний особистий внесок у розвиток вітчизняної системи охорони здоров'я, надання кваліфікованої медичної допомоги та високу професійну майстерність звання «Заслужений лікар України» присвоєно завідувачу кафедри загальної хірургії Тернопільського державного медичного університету ім. І. Горбачевського, професорові Ігорю Миколайовичу Дейкалу.

Прес-служба ТДМУ

З вітальним словом — міський голова Тернополя Сергій НАДАЛ

ти в єдиному професійному світовому чи європейському просторі, гостро стоять питання і реформування самої системи медичної освіти. Ще раз складаю подяку за вашу титанічну, відповідальну працю. Адже від вас значною мірою залежить, яким буде завтрашня медицина. Не шкодуйте віддавати знання, не втомлюйтеся вчити та передавати навички. Бо ваше покликання — виховувати не лише нову медичну еліту України, а й нового громадянина. Успіхів вам на цьому шляху! Подяка й вашим студентам — майбутнім медикам, які дуже активно долучаються до волонтерського руху. Удачі вам та міцного здоров'я!».

Грамоти Тернопільської обласної ради отримали доцент кафедри медичної інформатики Андрій Семенець, доцент кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я з медичною статистикою Наталія Панчишин, доцент кафедри за-

ди людей цієї професії. Пишаємось, що в нашому місті є медичний університет. Ваш виш є однією з візиток Тернополя. Хочу сказати, що розвиток медицини й надалі буде пріоритетним напрямком у роботі міської ради. Це означає, що в майбутньому купуватиметься нове обладнання, покращуватиметься надання послуг, проводитимуться ремонти медичних закладів, створюватимуться нові амбулаторії. Бажаю вам здоров'я, миру, щастя й Божих ласк», — побажав міський голова Сергій Надал.

Подяками міського голови та цінними подарунками були нагороджені доцент кафедри медичної біохімії Тетяна Ярошенко, доцент кафедри фармакології з клінічною фармакологією Віктор Пίδα, професор кафедри пропедевтики внутрішньої медицини та фтизіатрії Світлана Корнага, доцент кафедри невідкладної та екстреної медичної допомоги Оксана Сидорен-

Редактор **Г. ШОТ**
Творчий колектив: **Л. ЛУКАЩУК, Л. ХМІЛЯР, М. ВАСИЛЕЧКО**
Комп'ютерний набір і верстка: **Р. ГУМЕНЮК**

Адреса редакції: 46001, м. Тернопіль, майдан Волі, 1, тел. 52-80-09; 43-49-56 E-mail hazeta.univer@gmail.com

Засновник: ДВНЗ «Тернопільський державний університет ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України» Індекс 23292

Видавець: ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України»

За точність викладених фактів відповідає автор. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

Реєстраційне свідоцтво ТР № 493-93ПР від 24.11.2010, видане головним управлінням юстиції у Тернопільській області

Газета виходить двічі на місяць українською мовою. Обсяг — 3,33 друк. арк. Наклад — 1000 прим. Замовлення № 168

Газету набрано, зверстано, віддруковано у ДВНЗ «Тернопільський державний університет ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України», 46001, м. Тернопіль, майдан Волі, 1.

АБИТУРІЄНТ

ТДМУ ПЕРШИМ В УКРАЇНІ РОЗПОЧИНАЄ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ З ПРЕСТИЖНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПАРАМЕДИК»

(Закінчення. Поч. на стор. 1)
«Студенти продемонстрували на рівні Європи те, що в нашому університеті є всі можливості готувати фахівців міжнародного класу. З-поміж 41 польської команди лише наша команда мала суто жіночий склад. Треба сказати, що майже всі учасники – це загарто-

вані фізично та практично чоловіки, польські професійні парамедики. Наші студенти опинилися в доволі жорстких змагальних умовах, де довелося викладатися на всі 200 відсотків. Наші представниці були переможцями всеукраїнських змагань, тож для них настав час випробувати себе на міжнарод-

ному рівні, а ми водночас мали можливість перевірити себе як інструктори та їхні вчителі. Згодом колеги з Києва сказали, що ми кинули в бій студентів, де змагалися гравці вищої ліги, але вони з поставленим завданням впоралися», – зазначив науковий керівник центру стимуляційного навчання ТДМУ, професор Арсен Гудима.

Студенти ТДМУ також є ініціаторами та організаторами Всеукраїнської олімпіади із симуляційної медицини «TernopilSimOlymp», для участі в якій з'їжджаються молоді люди всіх медичних вишів України. Олімпіада є практично орієнтованою й усі завдання максимально наближені до реальних умов роботи бригад екстреної медичної допомоги.

Запрошуємо здобути одну з престижних професій у світі – парамедик – у Тернопільському державному медичному університеті імені І.Горбачевського.

Прес-служба ТДМУ

З НАГОДИ

ВЗЯЛИ УЧАСТЬ В УРОЧИСТОСТЯХ У СТОЛИЦІ

Президент України Петро Порошенко 14 червня привітав українських медиків з професійним святом – Днем медичного працівника. Під час урочистостей він вручив високі державні нагороди лікарям.

Представники Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського взяли участь у цих урочистостях, зокрема, викладач Галина Габор, студенти медичного факультету Оксана Побігушка та Руслан Тернопільський, студент стоматологічного факультету Михайло Якимчук і студентка фармацевтичного факультету Віолетта Копель.

«Це одне з дуже небагатьох професійних свят, яке відзначається не лише серед працівників галузі, а й загалом шанується всім українським суспільством. Запросив вас, дорогі лікарі, фельдшери, медсестри, фармацевти,

науковці, викладачі й студентство, аби від себе особисто, від мільйонів громадян України подякувати вам за вашу шляхетну працю. Спасибі за те, що дбаєте про життя й здоров'я усіх нас», – зазначив Президент.

За значний особистий внесок у розвиток вітчизняної системи охорони здоров'я, надання кваліфікованої медичної допомоги та високу професійну майстерність очільник держави відзначив високими нагородами військових і цивільних медиків та присвоїв почесні звання «Заслужений діяч науки і техніки України», «Заслужений лікар України» та «Заслужений працівник охорони здоров'я України». Президент вручив лікарям і медичним працівникам нагороди та цінні подарунки.

Вітання з нагоди свята усьому колективу ТДМУ передав і наш випускник – президент Національної академії медичних наук України Віталій Цимбалюк.

Прес-служба ТДМУ

ВІДМІННИКИ НАВЧАННЯ

ОКСАНА РЕГА: «ЛІТНЮ СЕСІЮ, ЯК І ЗИМОВУ, СКЛАЛА УСПІШНО»

Оксана Рега – студентка 2 курсу медичного факультету. Цьогорічного квітня, навчаючись на 1 курсі, Оксана взяла участь у всеукраїнських студентських олімпіадах з двох дисциплін – «Медична хімія» та «Хімія». І досягла відмінних результатів, продемонструвавши високий рівень знань й вмій. Як готувалася до олімпіад, про навчання в ТДМУ, де студенти мають можливість отримувати добрі знання для свого майбутнього фаху, та чому обрала професію лікаря Оксана розповіла кореспондентові «Медичної академії».

– II тур Всеукраїнської студентської олімпіади з медичної хімії відбувся в Національному медичному університеті ім. О. Богомольця на базі кафедри медичної та загальної хімії. Учасниками цього заходу стали 23 студенти медичних і стоматологічних факультетів десяти медичних вишів України, які перемогли в першому турі олімпіади в своїх університетах. Порядок проведення був такий: після жеребкування ми отримали завдання та впродовж чотирьох годин розв'язували їх, а наступного дня під час наступного етапу (експериментального) виконували практичні завдання в лабораторії.

Всеукраїнська студентська олімпіада з хімії теж відбулася в Києві, в Національному університеті біоресурсів і природокористування України. Складалася з двох частин – теоретичної та експериментальної. Змагалися представники 35 провідних вищих навчальних закладів нашої країни, які готують фахівців різних галузей. Відтак працювали чотири секції: «хімія біологічного та екологічного спрямування», «хімія медичного спрямування», «хімія хіміко-технологічного спрямування» та «загальна хімія» (для інженерних, будівельних, транспортних, економічних спеціальностей). Зазначу, що змагалися студенти, які вже продемонстрували відмінні знання під час першого туру в їх рідному виші. В ТДМУ ми розв'язували задачі та складали тести. Першокурсник Олександр Мудь і я впоралися найкраще, тож здобули право представляти наш університет на другому етапі олімпіади.

– Результат?

– За підсумками Всеукраїнської студентської олімпіади з медичної хімії я посіла друге місце, а на Всеукраїнській студентській олімпіаді з хімії стала переможцем в секції «Хімія медичного спрямування» та отримала диплом першого ступеня. Дуже вдячна доцентів, завідувачу кафедри загальної хімії ТДМУ Григорію Ярославовичу Загричку та доценту кафедри Лесі Любомирівні Гнатишиній, які готува-

ли мене до цих відповідальних змагань.

– Це ваші перші студентські олімпіади. Хвилювалися?

– Так. Але коли завдання роздали – зосередилася та поринула в роботу.

– Ви випускниця...

– ... Тернопільської української гімназії ім. І. Франка. Її закінчила із золотою медаллю. Уроки хімії були моїми улюбленими, я не раз брала участь у міських та обласних олімпіадах з цієї дисципліни. Але школа не має такої матеріальної бази та таких викладачів, яких має виш. У нашому університеті студенти працюють у прекрасно обладнаних лабораторіях, весь лабораторний посуд – колби, пробірки, бюретки і т. д. – новий, хімічні реактиви – якісні. Діють наукові гуртки, можна представляти власні наукові роботи на конференціях. І це теж мотивує до засвоєння нових знань і навичок.

– Крім дипломів, додому з олімпіад привезли ще якісь подарунки?

– Мені подарували книжки. Зокрема, підручник «Медична хімія», навчальний посібник із загальної хімії. В Національному медичному університеті ім. О. Богомольця, доки журі перевіряло роботи, нас запросили на екскурсію в музей історії медицини. Було дуже цікаво. Раджу кожному студентові-медику побувати тут. Після олімпіади ж в Національному університеті біоресурсів і природокористування України відвідали Українську лабораторію якості та

безпеки продукції АПК у селищі міського типу Чабани, що поруч з Києвом. Теж враження незабутні.

– До того в Києві бували?

– Так, торік. Але в обох університетах, у музеї історії медицини і в Українській лабораторії якості та безпеки продукції АПК – уперше.

– Як завершили навчальний рік?

– Літню сесію, як і зимову, склала успішно.

– Крім хімії, яка дисципліна є для вас улюбленою?

– Гістологія. Почали її вивчати з другого семестру.

– Обираючи професію, віддали перевагу медицині. Чому?

– Моя мама – лікар-пульмонолог, працює в університетській лікарні. Її приклад зіграв вирішальну роль. До слова, мама свого часу теж навчалася в ТДМУ. З її розповідей про альма-матер я знала, що наш університет дуже хороший, що тут прекрасні умови для навчання й досвідчені викладачі. Тож не було причин подавати документи ще кудись. Хоча був період, коли хотіла пов'язати своє життя не з медициною, а з мистецтвом і збиралася вступати до Львівської академії мистецтв або до Львівської політехніки, де готують дизайнерів, художників та архітекторів. Але медицина переважила. Бо що може бути цікавішим за людський організм?! Я добре склала ЗНО та подала заяву на вступ, де пріоритетом №1 вказала ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського.

– Ваше улюблене заняття на дозвіллі?

– Коли маю час – маюю. Фарбами, аквареллю, простим олівцем або чорною ручкою... П'ять років навчання в Тернопільській художній школі минули не даремно. Люблю малювати рослини, тому весна – моя улюблена пора року. Все буває й кожна квітка милує зір. Картини вдома складаю в папку і час від часу їх переглядаю. Цікаво порівнювати свою роботу, написану, приміром, два роки тому й недавно. Приємно, коли бачиш прогрес.

Люблю читати фантастику та науково-популярну літературу. Надихає поезія Ліни Костенко. Її рядки вже стали крилатими. Як, скажімо, оці, мої улюблені:

*«І все на світі треба пережити,
І кожен фініш – це, по суті,
старт,
І наперед не треба ворожити,
І за минулим плакати не варт».*

– Які плани на літо?

– Щороку під час канікул беру участь у літньому християнському таборі «Веселі канікули з Богом» при Архикатедральному соборі Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці. Я – аніматор. Діти приходять, ми граємося, маюємо щось, вирізаємо, клеїмо. Спілкування з дітьми живить позитивною енергією.

Мрію про участь у проєкті ТДМУ «Міжнародні студентські літні школи». Знаю, що це чудова можливість змістовно та цікаво відпочити. Можна і в англійській мові попрактикуватися, і знайти нових друзів серед студентів-медиків, що приїдуть з інших країн.

Лідія ХМІЛЯР

ПРОФЕСОР ВОЛОДИМИР ДРИЖАК:

Висококваліфікований хірург – онколог і науковець, добре знайий у медичних колах, професор кафедри онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини ТДМУ Володимир Дрижак свого часу закінчив наш університет і згодом повернувся в стіни альма-матер, де продовжив трудову діяльність, передаючи свої знання та безцінний практичний досвід лікування студентам – майбутнім фахівцям охорони здоров'я. За 54 роки, а саме стільки налічує лікарський стаж Володимира Івановича, він зробив понад шість тисяч операцій, з благословенням Божим рятуючи людські життя. Сьогодні Володимир Іванович – гість рубрики «Вітальня». І наша розмова – про важливі віхи життя та діяльності шановного професора, незабутніх наставників, які сприяли його професійному становленню, про досягнення, які вважає головними, і про сім'ю – найдорожчий подарунок долі.

«З ВДЯЧНІСТЮ ЗГАДУЮ ВЧИТЕЛІВ, ЯКІ ДАЛИ МЕНІ ДОБРІ ЗНАННЯ»

– Володимире Івановичу, власне життя ви пов'язали з хірургією – царицею багатогранної медицини. Коли прийшло до вас це рішення і що стало поштовхом? Приклад батьків?

– Ні, медиків в родині не було. Я народився в селі Давидівка

Володимир ДРИЖАК з однокурсниками на збиранні кукурудзи у Борщівському районі (1960 р.)

Пирятинського району на Полтавщині в сім'ї залізничника. Тут, у Давидівській школі, закінчив перший клас. 1947 року місцем праці батька стала станція Олика на Волині, згодом – станція Радехів на Львівщині, знову Олика й, урешті-решт, станція Мізоч Здолбунівського району Рівненської області. Часті переїзди, звичайно, позначилися на добробуті сім'ї. Адже батькам щоразу доводилося все кидати та заново облаштовувати побут на новому місці.

Нас, дітей, в сім'ї було троє: я,

молодша сестра Валя й наймолодша Ніна. Найдовше (7 років) наша родина прожила в селі Дерно Олицького (нині – Ківерцівського) району. В Дернівській школі (тоді ще неповній середній) я закінчив 9 класів. Потім батька знову перевели і останній рік я навчався в Мізоцькій середній школі.

– **Найкращі ваші спогади про шкільні роки пов'язані...**

– ... зі школою в селі Дерно, де працювали молоді й талановиті педагоги. Згадую їх з вдячністю, бо вони дали мені добрі знання і, по суті, сформували мене як особистість. Запам'ятався, зокрема, вчитель російської мови та літератури Василь Павлович Дорошук. Він був різнобічно обдарованою людиною – прекрасний філолог, незмінний керівник шкільного хору. Загалом у житті мені щастило на талановитих і мудрих людей, які вплинули на моє світосприйняття. Після закінчення школи 1955 року вступив до Київського медучилища №3, але невдовзі перевівся до медучилища в Рівному. В школі, до слова, мені пророкували, що стану педіатром. Мабуть, тому, що любив опікуватися малечкою.

СЛУЖИВ САНІНСТРУКТОРОМ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ

– У медучилищі отримав фах фельдшера. 1957 року призвали до армії. Служив санінструктором на Далекому Сході на кор-

доні з Кореєю. Туди новобранців доправили спеціальним поїздом. Коли поїзд прибув до місця призначення, нас зустрів начальник полкового медичного пункту: «Хто тут фельдшер?». Так розпочався мій курс молодого бійця. Надавав медичну допомогу солдатам, які приходили на прийом. У штаті, крім начальника медслужби, був також начальник аптеки та водій.

Природні умови тієї місцевості були суворими: сопки, постійні вітри... Отримані травми (солдати вантажили деревину) трива-

лий час не гоїлися. Після року служби в зв'язку зі скороченням армії був демобілізований.

В ІНСТИТУТІ БУВ АКТИВНИМ УЧАСНИКОМ ХУДОЖНЬОЇ САМОДІЯЛЬНОСТІ

Повернувшись додому, заявив батькам, що хочу здобути вищу медичну освіту. Влітку 1958 року подав документи до Тернопільського медінституту (тепер – університет), склав успішно іспити і став студентом. Учився добре. Був активним учасником художньої самодіяльності, бо мав непоганий ліричний тенор. Коли в альма-матер створили хор – став його солістом. В актовій залі студенти зорганізували вечори відпочинку, які відвідували викладачі та керівники нашого вишу на чолі з ректором Петром Омеляновичем Огієм. Одного разу ректор прийшов з дружиною Лідією Іванівною, яка працювала спочатку асистентом, а згодом – доцентом кафедри педіатрії. Я виконував відому ліричну пісню і, мабуть, співав дуже проникливо, бо розчулив Лідію Іванівну до сліз. Коли пізніше наша група прийшла на заняття на кафедру педіатрії, Лідія Іванівна подарувала мені книжку про визначних вчених – інфекціоністів, які поклали власне життя на вівтар науки.

За роки навчання дійшов висновку, що найцікавіша галузь медицини – хірургія. Навіть педіатрія, яку теж любив, відступила на другий план. Після закінчення вишу 1964 року отримав скерування на роботу травматологом центральної районної лікарні міста Дубно Рівненської області. Почувався щасливим, адже травматолог – хірургічна спеціальність.

Але начальниця облздороввідділу у Рівному зустріла мене вороже. «Какой травматолог? Какое Дубно? Поїдете на Полесьє главврачом тубдиспансера», – заявила категорично, навіть не глянувши на моє скерування. Як згодом довідався, така поведін-

ка чиновниці була цілком вмотивована: вона вже пообіцяла місце травматолога районної лікарні місцевому претенденту. Спокійної розмови не вийшло. «Нікакое Дубно!», – господиня кабінету роздратовано стукнула кулаком по столу. Повернувшись до Тернополя, прийшов до ректора П. О. Огія й усе йому розповів. «Пишіть заяву в Міністерство, що хочете працювати хірургом в будь-якій області. І приходьте до мене щодня, аби довідатися, чи не надійшла відповідь», – сказав Петро Омелянович. Минув один день, другий... Відповіді з Міністерства все не було. «Треба ще почекати. Прийдіть завтра», – привітно, без тіні невдоволення чи роздратування мовив мені щоразу Петро Омелянович. У моїх спогадах перший ректор назавжди залишився людиною з великої літери, яку, скільки б часу не минуло, згадуватиму з вдячністю. Надзвичайно тактовний, людяний, Петро Омелянович ставився до студентів по-батьківськи, вони ж його обожнювали.

«МІСЦЕ ХІРУРГА МЕНІ ЗАПРОПОНУВАЛИ В РІВНОМУ»

Місце хірурга мені запропонували в Рівному. «Ідьте, на вас там чекають», – сказав ректор, вручаючи затверджений у Міністерстві наказ. У відділі кадрів Рівненського облздороввідділу повідомили, що є вакансія в обласному тубдиспансері та в обласному онкодиспансері. «Де б ви хотіли працювати?», – запитали. В тубдиспансері легені оперували нечасто, я ж прагнув оволодіти всіма сучасними методиками хірургічних втручань. Мені пощастило. В онкодиспансері працювали маститі хірурги з великим професійним досвідом, яким вони щедро ділилися зі мною, молодим колегою. Я ж у всьому, що стосувалося роботи, був безвідмовним: допомагав писати історії хвороб, асистував під час складних операцій... Якоюсь батько приїхав мене відвідати. Я був на операції, що тривала майже вісім годин, і прийшов додому, мов з хреста знятий: утомлений, блідий. Батько засмутився. «Синку, може, поїдемо додому?», – лагідно звернувся до мене. – У нашій дільничній лікарні в Мізочі медики нівроку, дебелі, а ти тут такий худий зробишся. Тікай звідси!». Пізніше ми не раз сміялися, згадуючи ту розмову.

11 років роботи в Рівненському обласному онкологічному диспансері стали роками швидкого професійного зростання. Працював ординатором хірургічного відділення, завідував поліклінічним відділенням. Закінчив курси спеціалізації за фахом «онкологія» в Києві, чотирирічні курси з анестезіології – у Львові.

В онкодиспансері на той час не було анестезіолога, а хірургу в операційній допомагав фельдшер, який застосовував масочний наркоз. Під час навчання «посватали» в аспірантуру на кафедрі анестезіології Львівського медичного університету. Відмовився. Ми з дружиною лише почали обживатися в Рівному. Винайняли квартиру, у нас народилася донька. Коли б вступив до аспірантури, всі побутові клопоти лягли б на плечі Ярослави. Я цього не хотів. Хоча дружина казала: «Якщо запрошують – їдь. Ти здібний до науки».

Отримав першу кваліфікаційну категорію як анестезіолог. Коли з'явилося нове обладнання – почав застосовувати ендотрохеальний наркоз. Інтубував хворих, налагоджував апарат та

Володимир ДРИЖАК з дідусем Трохимом ОНИЩЕНКОМ (с. Давидівка, Полтавської області, 1972 р.)

йшов митися перед операцією, потім оперував, а фельдшер стежив за частотою серцевих скорочень й іншими показниками. До слова, згодом Назар (так звали фельдшера) закінчив медичний виш і став відомим у Києві отоларингологом.

ВІДСІКАЮЧИ ЧАСТИНУ, ЗБЕРІГАЄШ ЖИТТЯ

– **Успішна операція – це по-рятунком для хворого. Які з них запам'яталися особливо?**

– Пам'ятні всі, але найскладніші – особливо. Робив операції на стравоході, шлунку, кишечнику, прямій кишці та інших органах черевної порожнини. Це називається – велика хірургія. Відсікаючи частину, зберігаєш життя.

– **Не полишали ви й наукову діяльність. Працювали над кандидатською дисертацією. Коли захистили її?**

– Захистив 1972 року у Львові. Моїм науковим керівником при написанні кандидатської був відомий онколог, професор Анатолій Гнатишак. Знайомство з Анатолієм Івановичем зіграло вирішальну роль у визначенні моєї майбутньої наукової долі.

«ВДЯЧНИЙ ЗА ВСІ ЩАСЛИВІ ДНІ, ПОДАРОВАНІ ДОЛЕЮ»

Він був унікальною особистістю та видатним хірургом, знаним не лише в Радянському Союзі, а й за кордоном. 1966 року на базі Львівського медінституту (тепер – університету) він заснував першу в СРСР кафедру онкології. Ми познайомилися в Рівному. Професор приїхав оперувати нашого колегу, в якого діагностували рак шлунка. Я асистував. На той час я вже визначився з темою моєї кандидатської дисертації: рак шкіри та нижньої губи. Спілкуючись з Анатолієм Івановичем, попросив його бути моїм науковим керівником і на наступну зустріч у Львові поїхав, щоб показати результати досліджень. Анатолій Іванович був приємно здивований масштабною виконаною роботою, але порадив додати ще один розділ: «цитологічна діагностика». Бо онкологічне захворювання, зазначив, має бути підтверджено морфологічно. Я так і зробив,

Уперше переступивши його поріг, неабияк засмутився: тісно, ліжок мало. Працюючи асистентом курсу онкології, велику увагу приділяв навчально-методичній та лікувальній роботі. Ще одним важливим аспектом мого життя стала громадська діяльність. Відповідав за розвиток художньої самодіяльності в ТДМУ. В Тернополі на той час було два інститути – медичний та педагогічний. У педагогічному викладали й музичне мистецтво, але в нашому виші художня самодіяльність розвивалася не менш активно. Працювали різноманітні гуртки: ансамбль народних інструментів, ансамбль скрипалів, ансамбль бальних танців, жіночий вокальний ансамбль «Івушка», ансамбль бандуристів, духовий оркестр. Хор студентів-медиків і викладачів користувався великою популярністю, а танцювальний ансамбль отримав звання народного. Розвитку

курсу рентгенології з медичною радіологією – в ТДМУ створили кафедру онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини, а трохи згодом відкрили лабораторію радіоімунологічного аналізу. Відтак з'явилася можливість для застосування методу радіоімунологічного аналізу статевих гормонів під час комплексного обстеження та лікування хворих на рак грудної залози. Вивчаючи чутливість пухлини до тих чи інших гормонів, кілька разів їздив до Ленінграда, де була лабораторія з дослідження естрогенових і прогестеронових рецепторів, що відіграють важливу роль при утворенні та прогресуванні злоякісних процесів. Заморожені препарати віз у бідоні з льодом, щоб не розмерзлися дорогою. Загалом робота над докторською дисертацією тривала майже п'ять років. Захист відбувся в Києві, в Інституті експериментальної патології, онкології та радіобіології ім. Р. Є.Кавецького. Через рік, 1993-го, отримав вчене звання професора. З 1994-го і до 2006-го року працював завідувачем кафедри онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини ТДМУ.

– Під вашим керівництвом на кафедрі виконано низку наукових досліджень. За їх результатами захищено чотири дисертації та отримано чотири патенти на винаходи, впроваджено в клінічну практику 17 раціоналізаторських пропозицій.

– Так, колектив кафедри здійснив чимало наукових досліджень, зокрема: «Вплив лазеротерапії на резистентність організму при комбінованому лікуванні злоякісних пухлин», «Радіонуклідні методи дослідження пухлинних маркерів і гормонів у діагностиці та прогнозі клінічного перебігу раку молочної залози, товстої кишки та органів гепатопанкреатодуоденальної зони», «Профілактика та лікування печінкової недостатності у хворих на механічну жовтяницю пухлинного генезу», «Роль вірусів гепатитів В і С, інших факторів у патогенезі первинного раку печінки», «Післяопераційні заочеревинні лімфатичні кісти у хворих на рак шийки матки (причини і механізми виникнення, клінічні прояви, методи діагностики, профілактики та лікування)». Пріоритетні напрямки моєї наукової діяльності – розробка та впровадження критеріїв гормональної чутливості раку молочної залози, методів детоксикації при комбінованому й комплексному лікуванні

курсів. Запала мені в душу з першого погляду. Зустрічалися півроку, весілля справили 1 травня і цей день став найщасливішим в моєму житті. Дякую й за інші щасливі дні, подаровані долею. Це – і народження донечок Людмили та Наталі, їхній вступ до вишів, отримання дипломів, їхні весілля. Потім на світ з'явилися онуки Сергій та Ольга. Вже й трьох правнуків з дружиною дочекалися

– Доньки теж пов'язали своє життя з медициною?

– Так. Людмила закінчила ТДМУ (тоді ще – інститут). Її спеціальність – пульмонологія. Працює заступником головного лікаря поліклініки в місті Бердичеві. Зять – за-

Володимир ДРИЖАК з дружиною та доньками (1972 р.)

відувач хірургічного відділення Бердичівської центральної районної лікарні. Молодша донька Наталя – випускниця стоматологічного факультету Львівського медуніверситету. Мешкає в Тернополі, працює в міській стоматологічній поліклініці. Чоловік її свого часу закінчив санітарно-профілактичний факультет медичного вишу.

«З ДРУЖИНОЮ ВЖЕ 54 РОКИ РАЗОМ»

– У переліку ваших досягнень – один з перших в Україні підручник з онкології для медичних сестер. Ви також є одним з авторів підручників «Шпитальна хірургія» і «Хірургія» під редакцією професора Леоніда Якимовича Ковальчука, співавтором навчального посібника з діагностики та лікування раку молочної залози й п'яти монографій. Загалом опублікували понад 180 наукових праць. Були учасником 4, 5, 6, 7, 8, 9 і 10 з'їзду онкологів України. Нині передаєте свої знання і досвід студентам під час практичних

занять, лікарям-курсантам. Серед отриманих вами відзнак: медаль «За трудову доблесть» (1986 р.), почесний знак «Відмінник охорони здоров'я» (1985 р.), почесні грамоти облдержадміністрації, управління охорони здоров'я та ректорату медуніверситету. Але не лише в роботі – сенс життя. Розкажіть, будь ласка, про свою сім'ю.

– З дружиною вже 54 роки разом. Ярославна після закінчення фінансово – економічного інституту працювала в універмазі товаровознавцем. Я навчався на 5

відувач хірургічного відділення Бердичівської центральної районної лікарні. Молодша донька Наталя – випускниця стоматологічного факультету Львівського медуніверситету. Мешкає в Тернополі, працює в міській стоматологічній поліклініці. Чоловік її свого часу закінчив санітарно-профілактичний факультет медичного вишу.

Онука Оля навчалася в інституті філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка, де опанувала китайську мову, була на стажуванні в Китаї. Зараз доглядає дворічну донечку Вероніку.

Діти – моя найбільша радість і вітха. А ще наснажує спілкуван-

Володимир ДРИЖАК зі студентською групою (1990-і роки)

ня з природою. Недалеко Тернополя у нас дача – прекрасне місце відпочинку. Третього липня з нагоди 80-річчя Володимира Івановича в затишному сімейному колі збереться вся його родина. Сердечні вітання ювіляру надходять від друзів, колег, вдячних пацієнтів. До цих вітань приєднується й редакція «Медичної академії». Щиро бажаємо Вам, шановний Володимире Івановичу, здоров'я, плідного довголіття, добробуту та сімейного замирення.

Лідія ХМІЛЯР

(Зліва направо): професор Володимир ДРИЖАК, академік Олександр ШАЛІМОВ, професор Микола ВЕЛИГОЦЬКИЙ (м. Ялта, 2001 р.)

оформив дисертацію, привіз і залишив її Анатолію Івановичу. Незабаром він мені зателефонував: «Прочитав, приїжджайте». Коли я приїхав, сказав: «Нічого не змінюйте. Подавайте дисертацію до захисту».

На зустрічі з однокурсниками з нагоди 10-ї річниці закінчення альма-матер, проректор з наукової роботи, професор Іван Олександрович Ситник запитав, чи не хочу перейти працювати в інститут. Тут створили курс онкології й потрібен був фахівець – онколог з науковим ступенем кандидата наук. Відповів ствердно. Адже ніколи не полишав думки про наукову діяльність.

«У ЛАБОРАТОРІЮ ЗАМОРОЖЕНІ ПРЕПАРАТИ ВІЗ У БІДОНІ З ЛЬДОМ»

Обласний онкологічний диспансер містився тоді в невеликій двоповерховій будівлі в центрі Тернополя, поруч з універмагом.

художньої самодіяльності я віддавав дуже багато часу та сил. І сам співав у хорі, в ансамблі викладачів, був солістом.

– Як витримували таке навантаження? Викладацька робота, лікувальна, громадська...

– Підтримка дружини, її любов і турбота додавали сил. Не знаю, чи впорався б, якби її не було поруч. 1982 року в Тернополі побудували новий онкологічний диспансер, де мали змогу одночасно лікуватися 300 хворих. З'явилася нова апаратура, а з нею й нові можливості для досліджень. Відтак я повернувся до написання докторської. Тему запропонував професор Анатолій Гнатишак. Він порадив мені зосередитися на дослідженні вмісту статевих гормонів у крові хворих на рак грудної залози та їх прогностичному значенні. Це дуже актуальна проблема сучасної онкології. Однак для досліджень потрібна була лабораторія. 1983 року шляхом об'єднання двох курсів – курсу онкології та

ОЛЕГ БОЛЮХ: «МОЄ ЖИТТЄВЕ КРЕДО: ПРИНОСИТИ КОРИСТЬ ЛЮДЯМ»

У кожного своя дорога на широкому лані медицини. І напевно, не так важливо, яку спеціальність обереш, як те, яким лікарем станеш. Тридцять років тому дипломований випускник Тернопільського державного медичного інституту Олег Болюх вирішив стати хірургом, навіть не сподіваючись, що в майбутньому його покликанням стане сімейна медицина. Нині він власник приватної клініки сімейної медицини неподалік міста Детройт, що у штаті Мічиган (США).

СПРАЦЮВАЛА «ГЕНЕТИЧНА СХИЛЬНІСТЬ»

– Пане Олеже, мріяли про медичну професію змалку чи хтось вплинув на ваш вибір?

– Бажання стати медиком з'явилось ще в юнацькі роки. В мене немає родичів, які б працювали в медицині, професія батьків також далеко від цієї спеціальності. Чому саме мене привабила ця професія, здогадався, коли вже в зрілому віці якимось переглядав старі документи та натрапив на заяву про вступ до Тернопільського медичного інституту, яку писали мої батьки. Тоді зрозумів, що спрацювала «генетична схильність». Так я здійснив батьківську заповітну мрію, а собі обрав професію до душі. Завжди відчував потребу допомагати людям, навіть у будь-якій справі, а медичний фах чи не найкраще поле для такої діяльності.

– Де минуло ваше дитинство?

– У Тернополі. Закінчив третю школу з викладанням іноземних мов. Тоді я, щоправда, не знав, як мені пригодиться в житті англійська, яку вивчав з першого класу. Зростали ж ми у радянську епоху й розмовляли цією іноземною мовою хіба на уроках. У ті часи я й уявити не міг, що в майбутньому англійська так стане мені у пригоді.

– Роки навчання в нашому університеті часто згадуєте, улюблених викладачів? Чи лекції найбільше запам'яталися?

– Студентські роки – це незабутня пора, коли ти молодий, у тебе багато планів на майбутнє, багато друзів, коловорот розмаїтих подій, щодня дедалі ближче до обраного фаху. Багато часу забирало навчання, бо найперше мав здобути добрі знання. Зараз уже з висоти власного досвіду оцінюю, як мені поталанило. Викладацький склад був дуже потужний.

Приміром, наш перший куратор, доцент кафедри анатомії Анатолій Володимирович Український. З гордістю та особливим

трепетом згадую лекції професора кафедри фтизіатрії Марії Михайлівни Савули. Взагалі ж, здається, ніби вчора це все було, ми квапилися на заняття, вивчали медичні науки, а викладачі вкладали у нас всю душу. Це були щирі, добрі, але вимогливі наставники: професор кафедри гінекології Микола Іванович Жиляєв, завідувач кафедри пропедевтичної терапії, професор Володимир Аветисович Григорян, завідувач кафедри дерматовенерології, професор Ніна Іванівна Тумашова, тоді ще доцент Ігор Якович Дзюбановський. Усіх неможливо перерахувати, але я часто пригадую їхні лекції, настанови й через роки відчуваю ту світлу енергію, яку вони випромінювали. Блискучою особистістю був для нас колишній ректор ТДМУ, професор Леонід Якимович Ковальчук, який викладав у ті часи хірургію. Наша група була першою та чи не єдиною, якій давали можливість брати участь в операціях. Асистували хірургам під час ургентних викликів санавіації у віддалених кутках області. Ми намагалися частіше виїздити, бо розуміли, що такий досвід безцінний. Взагалі ж наша група була дуже активною, намагалися отримати більше знань, вправлялися у практичних навичках. Ці враження незабутні.

– Зі своїми однокурсниками підтримуєте стосунки?

– Нещодавно відбулася зустріч випускників нашого курсу 1988 року. Шкода, що не зміг приїхати, але, незважаючи на таку велику відстань та відсутність спілкування, я усіх своїх одногрупників пам'ятаю, шаную та люблю. Хочу передати вітання через вашу газету та побажати їм благополуччя, міцного здоров'я, втілення всіх задумів.

Ми любили свій інститут, який нині виріс в один з найрейтинговіших медуніверситетів України. Пишаюся, що керівник такого престижного закладу мій колишній староста групи, а нині професор Михайло Михайлович Корда. Він користувався у нас надзвичайною повагою, можли-

во, через те, що знав відповідь чи не на всі питання, був відмінником, до того ж мав організаторський хист, бо вмів злагоджено працювати і зі студентами, і з викладачами. Тому, я впевнений, що університет «потрапив» у добрі руки, бо це відповідальна людина. До того ж стежу за подіями в ТДМУ й ті прогресивні новаторські ідеї, які нині втілюються, викликають впевненість у майбутньому альма-матері. У США також є мої однокурсники – у Детройті мешкає та працює інфекціоністом

Людмила Герасимчук, її чоловік – радіолог, інколи бачимось, бо він проводить консультації у моїй клініці. Зустрів це подружжя випадково під час підготовки до екзаменів. В університеті Огайо викладає мій друг дитинства та однокурсник Юрій Сливка.

«МЕНІ ВДАЛОСЯ ЗНАЙТИ ВЛАСНУ НІШУ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я»

– Яку ви обрали спеціалізацію?

– Після закінчення інституту отримували скерування в інтернатуру й уже кожен визначав, ким стане. Я навчався в інтернатурі з хірургії в районній лікарні у Білій Церкві, що на Київщині. Вдячний долі, що подарувала там мені чудового наставника, відомого у цьому краї хірурга Григорія Дем'яновича Ковбасюка, який щедро ділився своїми знаннями. А згодом отримав скерування на роботу в номерну лікарню містечка Ржищів. Потім було містечко Кагарлик. Там працював завідувачем хірургічного відділення Сергій Ларіонович Жирний, який був фахівцем високого класу й усе, що вмів, передавав також мені. Це був не лише висококласний фахівець, але надзвичайно шляхетна, добродісна людина. Разом з ним й минули мої хірургічні університети, він завжди приходив на допомогу, радий був дати пораду у будь-який час. Пригадую, якось в операційній під час операції зникло світло, а на столі – маленька дитина, і нам довелося оперувати при свічках, це була надзвичайно екстремальна ситуація, але ми змогли разом її подолати. Це були важкі часи в медицині, але мій наставник був надзвичайно енергійною людиною, він не сподівався і не чекав, що хтось йому щось доправить, а сам вишукував апаратуру, шовний матеріал, щоб ми могли надавати хірургічну допомогу. Саме на таких лікарях і виживала українська медици-

на. Нині з теплотою та вдячністю згадую цього сподвижника охорони здоров'я та мої роки, які провів у Кагарлицькій районній лікарні.

– З чого розпочалася американська сторінка вашого життя?

– Звісно, в ті часи не сподівався та навіть уявити не міг, що буду працювати лікарем у США чи розпочну тут власну практику. Отримав запрошення від свого дядька, щоб погостювати, побачити Америку, от і поїхав. Знайомий професор з Огайо, в якого дуже багато друзів у всьому світі, зорганізував мені екскурсію до місцевої лікарні. Мені ж було цікаво дізнатися, яка ж охорона здоров'я у США, страхова медицина, про яку так багато мовили. Мій новий друг не лише зорганізував екскурсію в медичний заклад, щоб подивитися, як проводять операції, але я міг асистувати тамтешнім хірургам. У Сполучених Штатах тоді саме активно впроваджували лапароскопічні оперативні втручання, а у нас це була дивина. Звісно, я був вражений тим, як тут обладнані операційні, деякий хірургічний інструментарій упер-

нішню спеціалізацію. Скільки часу займається загальною практикою? Які особливості роботи лікаря «первинки» у США?

– Закінчив програму із сімейної медицини 2008 року. Отож уже десятий рік я в цій галузі. Створив власну клініку, а ще маю на тиждень кілька чергувань в ургентному центрі. Сімейна медицина в США – це надзвичайно широка мережа охорони здоров'я, яка охоплює надання меддопомоги пацієнтам дитячого, середнього та похилого віку, до того ж за розмаїтими спеціальностями. До вузького спеціаліста людина не одразу зможе потрапити, тому саме сімейний лікар має розпочати лікування. Особливістю роботи сімейного лікаря у США є те, що людина сама обирає свого лікаря, тобто вона не прикріплена до дільниці чи території за місцем помешкання. Наш заклад сімейної медицини надає послуги майже 1500 пацієнтам. Якщо лікар задовольняє медичні потреби пацієнта, він може рекомендувати його своїм друзям чи родичам, знайомим. Коли люди відчувають, що про них дбають і надають ефектив-

ше побачив. Коли зайшов до кімнати, де зберігають шовний матеріал, то й уявити не міг, що таке взагалі існує, так був здивований, що аж сльози накопилися на очі. Якщо в Україні було тоді лише два шовних матеріали – шовк і кетгут, то у США його розмаїття, здавалося, не було меж. Голки і нитки різних розмірів та форм, які тільки можна уявити, величезна кількість – бери ті, що потрібні. Так я познайомився з американською медициною, а згодом виникла ідея тут працювати. У США саме запроваджували «Зелену карту», я заповнив анкету й виграв можливість мешкати в цій країні. Відтак розпочав підготовку до нострифікації свого диплома. Звісно, багато довелося попрацювати, аби скласти усі екзамени, це процес довготривалий. Згодом закінчив резидентуру й мені вдалося знайти власну нішу в сімейній медицині американської охорони здоров'я.

– Цікаво дізнатися про вашу

ну меддопомогу, то охоче радять свого лікаря.

– У вашій родині є свій сімейний лікар чи самі себе лікуєте?

– Самостійно не лікуємося, наша сім'я має свого лікаря загальної практики. Але ми ведемо здоровий спосіб життя, тому не так часто звертаємося до нього, хіба під час щорічного профілактичного огляду. Взагалі ж хочу зауважити, що керівництво медичної галузі країни зараз велику увагу приділяє саме профілактичній медицині. І власне, страхові компанії заохочують людей до профілактичного загального огляду, який відбувається раз на рік. Якщо людина проходить цей огляд, то страхові компанії навіть виділяють їй якусь заохочувальну суму, як приз. Головна стратегія, на яку спрямована нинішня сімейна медицина США, це запобігання недугам. Незважаючи на високий рівень американської медицини,

(Продовження на стор. 7)

ОЛЕГ БОЛЮХ: «МОЄ ЖИТТЄВЕ КРЕДО: ПРИНОСИТИ КОРИСТЬ ЛЮДЯМ»

(Закінчення. Поч. на стор. 6)
змінюються та удосконалюються й критерії оцінки роботи сімейного лікаря. Відтак оцінювання нашої та діяльності страхових компаній, контролюючи медичні органи нині визначають за результатами профілактичної роботи, а не за кількістю викликів, як раніше. До прикладу, результат добрий, якщо гіпертоніки дотримуються наших рекомендацій та утримують рівень артеріального тиску на певних позначках, а діабетики — рівень глюкози в крові. Модель американської охорони здоров'я базується, як відомо, на страховій медицині. Але й вона аж ніяк не ідеальна, якщо зважати на суто економічний чинник, адже багато американців не можуть дозволити собі страховий поліс. Тому змушені в разі хвороби викладати чималі суми з власної кишені, і це є чималою проблемою. Не можу стверджувати, але у мене таке відчуття, що організатори американської охорони здоров'я з часом змушені будуть перейти на таку систему оплати медичних послуг, яку цілкомити забезпечуватиме держава. Тобто держава буде платником медичної послуги. В нинішніх економічних умовах невеликим медичним закладам не так легко вижити, тому вони об'єднуються з великими лікарнями. Взагалі ж люди, які перебувають на межі бідності, отримують державне медичне страхування. А от американці так званого середнього достатку, до прикладу, дрібні підприємці, змушені купувати самостійно страхові поліси, які часто є дуже дорогими та обтяжливими для їхнього сімейного бюджету. Тому доволі часто вони навіть відмовляються від медичних послуг, бо не в стані оплатити таке дороговартісне лікування. На фармацевтичному ринку США нині є багато сучасних ефективних препаратів, але доволі часто страховик не хоче їх оплачувати, тому пацієнтові пропонують значно дешевші ліки, але, як правило, не кращої

якості. В такий спосіб страхова організація економить свої фонди. До прикладу, пацієнти не можуть собі дозволити комбіновані сучасні препарати для лікування гіпертонії, бо їх ціна є занадто високою, тому змушені обходитися дешевими. Взагалі ж медичні препарати у США є надто дорогими і це питання вже до уряду країни, чому ціни так «кусаються», коли, приміром, у Канаді вони значно дешевші? Звісно, якщо людина з певних причин не може вживати дешеві препарати, в неї алергія, чи інші протипокази, то сімейний лікар має підготувати певні документи та подати їх на розгляд страхової компанії, яка й вирішить подальшу «долю» цього пацієнта. Це, звісно, забирає час, і тому не на користь лікування. Тобто, виходить, що страхова компанія якоюсь мірою контролює лікування пацієнта, диктуючи, які препарати можемо використовувати. Тут лікар повинен чітко дотримуватися певних рекомендацій обстеження та лікування пацієнта, тобто, діяти згідно з певними циркулярами та зважати на власний досвід.

— Як розвинене лікарське самоврядування у США, чи відчуваєте конкретну поміч від таких товариств, бо в Україні вони хоч існують, але малоефективні в допомозі медикам?

— У США фахівці кожної спеціальності мають свою асоціацію. Я належу до Американської академії сімейних лікарів. Хочу зауважити, що вона доволі ефективна. Академія має своє друковане видання, в якому можна почерпнути багато нової інформації, скажімо, для підготовки до наших іспитів, коли ми проходимо ресертифікацію. Асоціація намагається виступати захисником наших інтересів, хоча в американській судовій системі це є доволі нелегко. Люди, які займають найвищі посади в нашій асоціації, звітують про свою роботу, аби забезпечити прозорість

дій, та задля того, аби інші члени могли оцінити, чи людина ефективно працює чи лише займає посаду. Дуже важливо, щоб керівництво асоціації донесло нашу думку до вищих органів влади, коли приймають якісь важливі рішення на рівні держави. Вважаю, що наше товариство сімейних лікарів проводить для нас чималу роботу, адже відстежує та оприлюднює нові тенденції в лікуванні певних захворювань, повідомляє через наукові публікації про зміни щодо стандартів і протоколів лікування, а вони відбуваються у нас доволі часто. Щороку маємо звітувати про підвищення свого кваліфікаційного рівня, тобто, відвідування конференцій, самоосвіту, і все це обліковує електронна система, що створена на сайті академії, яка має право документально підтвердити всі ці досягнення у вищих інстанціях.

— Нині деякі з наших бійців АТО проходять реабілітацію та лікування у США. Вам не доводилося зустрічатися зі співвітчизниками?

— Уважно стежу за подіями в Україні, цікавлюся ситуацією в зоні бойових дій. Намагаюся також внести свою, хоча й невелику, але, сподіваюся, дієву підтримку в допомозі людям, які захищають нашу Батьківщину. У штаті Мічиган є також бійці української армії, які зазнали поранень і проходять зараз лікування у наших клініках. Для мене велика честь бути їхнім лікарем. Намагаюся їм допомогти, чим можемо. Тут є організація військових ветеранів Америки, яка, власне, й запропонувала їм лікування, а організація українських лікарів також вносить свій посильний внесок. Пригадую юнака, який залишився без ніг, звикнути до мирного життя йому дуже нелегко, навіть пройти через систему безпеки в аеропорту не просто. Тому ми написали довідку, в якій вказали, що в його тілі є метали імпланти. Здається, незначна проблема, але без цього документа він не

зміг би пройти металодетектор та виїхати з країни.

«ДЖЕРЕЛО МОЇХ ЖИТТЄВИХ СИЛ — РОДИНА»

— У вас дуже напружений робочий графік, як і де знаходите час для відпочинку. Звідки черпаєте сили, натхнення?

— Джерело моїх життєвих сил — родина. Це моя дружина, яка допомогла мені утвердитися в американській охороні здоров'я, живемо в злагоді, любові. Дружина родом з Філіппін, вона також медик, працює в одній з лікарень, але доволі часто допомагає й мені у нашій клініці. Коли мені потрібна допомога, вона завжди напоготові. Ростимо двоє донечок — одинадцяти та п'ятнадцяти років. Кілька разів були в Тернополі й дружині наше місто надзвичайно подобається. Часто контактую за допомогою скайп-зв'язку з моїми надзвичайно любими батьками, які мешкають в Тернополі. Щодня стежу за подіями в Україні, цікавлюся з інформаційних інтернет-джерел, серце моє болить, коли на Батьківщині неспокійно.

— Як проводите свій вільний час?

— Із задоволенням переглядаю футбольні матчі, вболіваю за нашу збірну та київське «Динамо», тернопільську «Ниву». Коли є змога, звісно, намагаюся приїхати до Тернополя, він дуже красивий, особливо влітку, це для мене найкраще місто у світі.

— Яка головна риса вашого характеру?

— Сподіваюся, що доброзичливість.

— Що найбільше цінуєте в чоловіках?

— Цілеспрямованість.

— А у жінках?

- Вірність.
- **Ваше улюблене заняття?**
- Люблю читати історичні книжки, дивитися програми на історичну тематику.
- **В якій країні хотіли б жити?**
- У країні, де я зараз живу.
- **Ваш улюблений птах?**
- Голуб.
- **Яку реформу оцінюєте особливо високо?**
- Ту, яка приносить користь людям.
- **Дар, яким би хотіли оволодіти.**
- Навчитися гри на музичному інструменті.
- **З ким з відомих сучасників хотіли б зустрітися?**
- Найбільше хотів би побачити своїх однокурсників і зустрітися з легендою українського футболу Андрієм Шевченком.
- **Місце, де були найбільш щасливі?**
- Це місце, де я є зараз.
- **Ваше життєве кредо?**
- Щоб твоє життя приносило користь іншим людям.

Лариса ЛУКАЩУК

ОБ'ЄКТИВ

Джультет Кусі Боатенг — студентка медфакультету
Фото Миколи ВАСИЛЕЧКА

ДОБРОЧИННИСТЬ

ДОЛУЧИЛИСЯ ДО ПРОЕКТУ «СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ МОЛОДІ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ»

Згідно з укладеною угодою між соціальним благодійним фондом «Карітас» та Тернопільським державним медичним університетом від 2017 року триває плідна співпраця між співробітниками кафедри фізичної реабілітації, здоров'я людини та фізичного виховання, яку очолює професор Д.В. Попович, та працівниками соціального центру.

6 червня вдруге зорганізували добродійну акцію в рамках проекту «Соціальне середовище для молоді з обмеженими можливостями» у навчально-оздоровчому комплексі «Червона калина» з ініціативи працівників кафедри фізичної реабілітації, здоров'я

людини та фізичного виховання. В заході взяли участь професор Д.В. Попович, асистенти О.В. Вайда, В.І. Бондарчук, В.Л. Назарук, а також керівник проекту «Життя у повноті» благодійного фонду «Карітас» Р. Галак разом з директором, отцем Андрієм Марчуком, працівники «Карітас» зі своїми вихованцями, які приїхали разом з батьками.

Під час спільного перебування у навчально-оздоровчому комплексі «Червона калина» панувала дружня атмосфера. Для усіх були зорганізовані екскурсія, спільний обід та вечеря, відпочинок біля басейну, різні ігри та спільна молитва.

Валентина БОНДАРЧУК,
асистент кафедри фізичної реабілітації, здоров'я людини та фізичного виховання

ДАТА

23 червня відзначає ювілейний день народження асистент кафедри онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини ТДМУ кандидат медичних наук Ніно Оксентівна ЗАГУРСЬКА.

Вельмишановна Ніно Оксентівно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після 11 років практичної лікарської роботи, успішно пройшли майже 25-літній трудовий шлях асистента кафедри онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини, захистили кандидатську дисертацію.

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як відомого науковця, висококваліфікованого клініциста-радіолога, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Активною була Ваша громадська діяльність, зокрема, як куратора студентських груп, відповідальної за лікувальну та виховну роботу кафедри, члена екзаменаційної комісії

відділу незалежного тестування знань студентів, секретаря обласної асоціації рентгенологів.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені грамотами обласної ради, міського управління охорони здоров'я, грамотами й подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, жіночність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Ніно Оксентівно, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного, щасливого життя.

Хай злагода буде, хай буде любов,
Хай тисячу раз повторяться знов
Хороші, святкові і пам'ятні дні,
Хай сонце всміхається Вам у житті!

Ректорат і профком ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

3 липня виповнюється 80 років професорові кафедри онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини ТДМУ Володимирові Івановичу ДРИЖАКУ.

Вельмишановний Володимире Івановичу!

Сердечно вітаємо Вас з 80-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після 11 років практичної лікарської роботи, захисту кандидатської дисертації, успішно пройшли майже 43-літній трудовий шлях від асистента до

професора, завідувача кафедри онкології, променевої діагностики і терапії та радіаційної медицини, яку Ви впродовж 13 років очолювали, а останні 12 років продовжуєте передавати свій досвід молодому поколінню викладачів на посаді професора кафедри.

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як одного з талановитих випускників першого покоління, відомого в Україні науковця, висококваліфікованого клініциста-онколога, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Усім пам'ятна Ваша громадська діяльність як активного учасника та організатора художньої самодіяльності, популярного лектора товари-

ства «Знання», учасника інститутських просвітницьких бригад, які виступали в трудових колективах області, члена редколегії двох науково-практичних журналів.

Ваша професійна та громадська діяльність відзначені медаллю «За трудову доблесть», знаком «Відмінник охорони здоров'я», грамотами обласної державної адміністрації, обласної ради, грамотами й подяками ректора університету.

Ваші порядність, працелюбність, доступність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів, науковців і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Володимире Івановичу, доброго здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, добробуту, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, активного та щасливого довголіття.

Нехай добром наповнюється хата,
Достатком, щирістю і сонячним теплом!
Хай буде вірних друзів в ній багато,
Прихильна доля огорта крилом!

Ректорат і профком ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

ЗДОБУЛИ ДРУГЕ МІСЦЕ У ЛИЦАРСЬКИХ БОЯХ ПІД ЧАС «БИТВИ НАЦІЙ»

ЗМАГАННЯ

Студенти Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського Андрій Андрусик (п'ятий курс стоматологічного факультету), Владислав Довгалоук (четвертий курс фармацевтичного факультету) та Юлія Кібець (четвертий курс медичного факультету) взяли участь у головній події лицарських боїв – Чемпіонаті світу «Битва націй». Наші представники повернулися до Тернополя з нагородами, зокрема, в боях «21 на 21» здобули друге місце та у жіночих поєдинках «5 на 5» – теж друге.

спорту виступають у різних номінаціях: турнірних (змагаються у фехтуванні один на один) і бургуртних (масових повноконтактних поєдинках «5 на 5» або «21

Головна подія історичних середньовічних боїв – Чемпіонат світу «Битва націй», який започаткований 2010 року. Торік у Барселоні українці вибороли

Загалом українську команду на цих змаганнях представляли 50 спортсменів. Уперше чемпіонат «Битва націй» відбувся за 30 кілометрів від Рима в мальовничому місті Санта Север.

Історичний середньовічний бій – сучасне бойове мистецтво, що поєднує в собі елементи боротьби, фехтування та рукопашного бою, під час якого бійці використовують оптимізовані копії середньовічних лицарських обладунків.

В Україні середньовічний бій має статус офіційного виду спорту. Він стрімко розвивається на всіх континентах світу. Хлопці та дівчата з цього лицарського

на 21»), які відрізняються особливою видовищністю. Заслуговує уваги обладунок бійців – це поєднання максимального історичного відтворення та сучасних захисних можливостей. Зброя ж є повною історичною копією, єдине – всі мечі, алебарди, фальшіони та сокири є незагостреними.

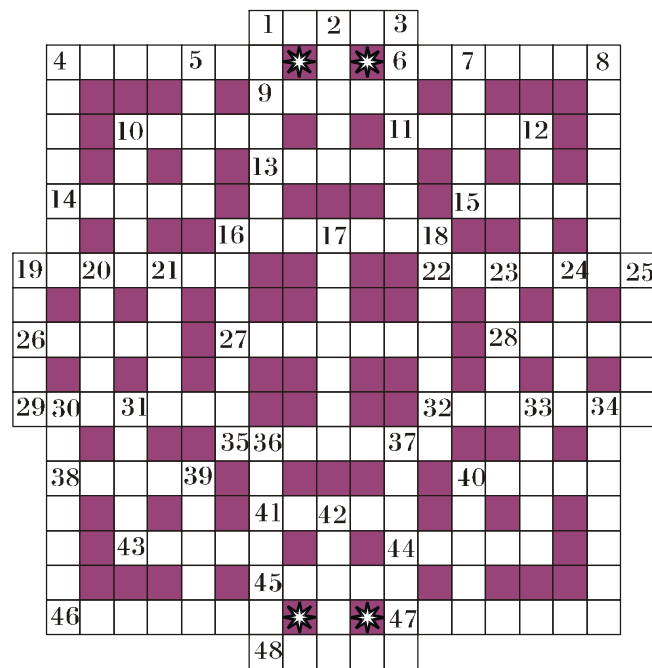
Основне правило: «впав, отже, помер» – поєдинок закінчується, коли всі учасники однієї з команд на землі. Цей нюанс також має історичне виправдання, адже середньовічний лицар, по суті, не мав шансів підвестися, якщо втрачав рівновагу в бою.

перше місце в королівській номінації – у бою «21 на 21», нарешті, витіснивши росіян з п'єдесталу! Цього року їм не вдалося повторити цього успіху, але наші студенти переконані, що наступними роками вони знову зможуть бути першими.

До слова, Андрій Андрусик цьогоріч закінчує наш університет і обов'язки керівника лицарського клубу «Золота шпора», який діє при ТДМУ й наразі налічує 20 студентів, передає своєму наступнику Владиславу Довгалоуку.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

КРОСВОРД

Горизонталь: 1. Ретельний офіційний огляд когось, чого-небудь з метою виявлення чогось недозволеного. 4. Егоїст. 6. Різноманітні речі, події. 9. Вищир. 10. Бездіяльна й ледача людина. 11. Ім'я письменниці Вільде. 13. Морський орел. 14. Обласний центр України. 15. Плита, що становить верхню частину капітелі колони. 16. Рахунок за проданий товар із зазначенням його кількості та вартості. 19. Тканина з густим коротким ворсом. 22. Дев'ятий місяць за мусульманським календарем. 26. Атласиста, з лицьового боку бавовняна або шовкова тканина. 27. Полонина, плоскогір'я, плато. 28. Прилад для набирання рідини. 29. Артилерійська довгоствольна вогнепальна зброя. 32. Велике з'єднання військових кораблів чи літаків одного або різних класів. 35. Вірш Т. Шевченка. 38. Місце, по якому відрубано шматок чого-небудь. 40. Відомий білоруський поет. 41. Отвір у стіні приміщення, куди вставляється рама з шибками. 43. Бог любові у слов'ян. 44. Вид спорту. 45. Притулок антигромадських або аморальних злочинних елементів. 46. Те, чим заправляють їжу. 47. Прибудова до будинку. 48. Порода мисливських або кімнатних собак.

Вертикаль: 1 Заступництво, захист, протекція. 2. Хижак родини собаких. 3. Фахівець із кулінарії. 4. Письменник, лауреат Державної премії імені Т Шевченка, уродженець Чортківського району. 5. Почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі. 7. Сходи або посіви ярих культур. 8. Штат у США. 10. Той, хто лівою рукою володіє краще, ніж правою. 12. Багаторічна тропічна й субтропічна рослина. 16. Хвороба. 17. Ураган. 18. Старовинна зброя, самостріл. 19. Розмір, об'єм. 20. Лукава, насмішувата або тива людина. 21. Їжа, що падала євреям із неба під час їх мандрівки пустелею. 23. Мала дитина. 24. Підприємство. 25. Місто в Естонії. 30. Звеличчування якої-небудь події, особи, явища. 31. Роман Уласа Самчука. 33. Супутник Сатурна. 34. Водяна німфа мавка, берегиня. 36. Юрист, захисник. 37. Заслужена артистка України, солістка Тернопільської філармонії. 39. Великий безформний шматок каменю. 40. Той, хто займається конярством. 42. Ваза, що її вручають як приз переможцям спортивних змагань.

Відповіді на сканворд, вміщений у № 11 (460)

1. Дзюбановський. 2. Кахексія. 3. Ексікоз. 4. Сурдологія. 5. Праска. 6. Сироп. 7. Ні. 8. Крона. 9. Шідловський. 10. Зло. 11. Ліс. 12. Орша. 13. Гра. 14. Айсберг. 15. Суд. 16. Го. 17. Гас. 18. Ява. 19. Ар. 20. Кіо. 21. Посохова. 22. Горб. 23. Кокос. 24. Йосип. 25. «Ох». 26. Олег. 27. Лихо. 28. Пер. 29. Паротит. 30. Бей. 31. По. 32. Гі. 33. Опілля. 34. Гевея. 35. Баланс. 36. Па. 37. Іран. 38. Еней. 39. Тон. 40. Ерато. 41. Сани. 42. Яр. 43. Риса. 44. Лот. 45. Рудик. 46. Аристофан. 47. Ірис. 48. Скакун. 49. Ацтеки. 50. Цедра. 51. Роман. 52. Кру. 53. Ом. 54. Ку. 55. Онтаріо. 56. Трос. 57. Раут. 58. Верн. 59. Ле. 60. Сет. 61. АМО. 62. Ура.